Dr Radovan Maksić,
pukovnik, dipl. inž.

ORGANIZACIONA KOMPONENTA U OBRAZOVANJU OFICIRA TEHNIČKE SLUŽBE VOJSKE JUGOSLAVIJE

Organizaciona komponenta je veoma značajna u obrazovanju oficira tehničke službe Vojske Jugoslavije (VJ). U eri velikih dostignuća nauke i tehnologije ne smanjuje se značaj ugradnje predmeta u nastavne planove i programe za obrazovanje inženjera iz oblasti organizacionih nauka. Razvijanje *menadžerskih* sposobnosti je izuzetno značajno za inženjere svih profila, a posebno za oficire tehničke službe Vojske Jugoslavije. Obrazovni proces podrazumeva stalno praćenje osposobljenosti kadra i preduzimanje potrebnih mera za njegovo poboljšanje.

Uvod

Školovanje oficira tehničke službe u Vojnotehničkoj akademiji Vojske Jugoslavije podrazumeva obrazovanje za profesiju oficira, kao i stalno usavršavanje aktivnog i rezervnog oficirskog kadra. Ostvarivanje složenih zadataka školovanja, pored ostalog, obuhvata usvajanje fundamentalnih i primenjenih znanja iz raznih oblasti opšteg i vojnostručnog područja. Za oficire tehničke službe posebno je značajno izučavanje vojnih, prirodno-matematičkih, tehnoloških i stručno-specijalističkih područja i disciplina tehničkog obezbeđenja.

Discipline tehničkog obezbeđenja se izučavaju na katedri tehničkog obezbeđenja Vojnotehničke akademije Vojske Jugoslavije. Njima se obezbeđuje organizaciona komponenta obrazovanja oficira tehničke službe, koja se realizuje kroz nastavne predmete školovanja svih nivoa, od osnovnog do diplomskog školovanja aktivnih i rezervnih oficira do školovanja naučno-nastavnog kadra na poslediplomskim studijama. Svakom nivou je primerena *količina* znanja iz organizacionog područja, s obzirom na funkcije koje će budući oficiri obavljati i zahtev da se omogući praćenje domaće i strane li-

terature, usavršavaju i dopunjavaju znanja značajna za teoriju i praksu u službi.

Za svaki obrazovni nivo potrebno je odrediti ciljeve i zadatke obrazovanja, a u okviru ukupno raspoloživog vremena odnos teorijskih i praktično-primenjenih znanja koje treba ugraditi u nastavne planove i programe studija. Počev od planiranja i programiranja nastavnog rada do vrednovanja nastave i istraživanja vezanih za nastavni proces, na katedri tehničkog obezbeđenja postoji stalna intencija ka postizanju najboljih rezultata. Izuzetan je značaj povratnih informacija o primeni stečenih znanja u praksi radi korekcije nastavnih planova i programa i dogradnje nastavnih predmeta katedre.

Problemi planiranja i organizacije obrazovanja

Školovanje studenata Vojnotehničke akademije za profesiju oficira, koji će se u svom radnom veku sresti sa problemima organizacione prirode na dužnostima u izvršnim i upravnim organima tehničke službe, podrazumeva i odgovarajuću zastupljenost organizacionog područja u nastavi. Fundamen-

talna znanja iz oblasti naučne organizacije rada studiraju se posle odslušanih (i položenih) ispita iz prirodno-matematičkih disciplina, što je uvod u seriju predmeta iz oblasti tehničkog obezbeđenja. Kroz te predmete treba postići sledeće obrazovne ciljeve:

- osposobljavanje za primenu i usavršavanje metoda rada na rešavanju zadataka borbene gotovosti u okviru svog nivoa odgovornosti;

- primenu i usavršavanje metoda naučne organizacije rada u upravljanju i raspolaganju resursima;

- razvijanje kreativnih i istraživačkih sposobnosti, odgovornosti u radu, preduzetničkog duha i smisla za saradnju;

- razvijanje liderskog duha.

Za postizanje tih i drugih ciljeva određeno je vreme u ukupnom fondu časova za nastavu prema kojem se izrađuju nastavni planovi i programi za navedene predmete.

Andragoški ciklus obrazovanja počinje ispitivanjem potreba, a ostvaruje se planiranjem, programiranjem, organizovanjem i izvođenjem obrazovnog procesa i vrednovanjem rezultata obrazovnog rada. Aktivnosti u procesu izrade nastavnog plana i programa, za predmete pomoću kojih treba da se ostvari organizaciona komponenta u obrazovanju oficira tehničke službe, prikazane su blok-dijagramom na slici 1.

Pošto se utvrde obrazovne potrebe iz oblasti tehničkog obezbeđenja, prema potrebnom profilu oficirskog kadra tehničke službe i uslovima za realizaciju potreba, pristupa se izradi nastavnog plana i programa za pojedine predmete. Kroz nastavni plan se određuju ciljevi i zadaci za svaki nastavni predmet i vremensko trajanje nastave, kao i redosled izučavanja (na primer, fundamentalno područje iz naučne organizacije rada sledi nakon prirodno-matematičkog područja, a pret-

hodi organizaciji snabdevanja TMS ili organizaciji održavanja).

Nastavnim programom za pojedine predmete određuju se dubina i obim obrazovnih sadržaja i raspored materije, i definiše plan realizacije nastavnih sadržaja. U izradi nastavnih planova i programa učestvuju najiskusniji nastavnici katedre, uz konsultacije s oficirima tehničke službe odgovarajućeg naučnog i stručnog zvanja i na osnovu respektivnih iskustava u radu izvršnih i upravnih organa. Didaktičko strukturiranje programskih sadržaja, obavlja se uz uvažavanje domaćih i stranih iskustava u toj oblasti. Spoznaja o primenljivosti ranije stečenih znanja obično je rezultat istraživanja — povratne sprege, koja se ispoljava kroz stanje u službi i stepen realizacije zadataka, situacija na planu inventivne delatnosti bivših studenata i broja naučnih i stručnih radova. Nastavno-naučnom kadru katedre te informacije su jedna od osnova pri izradi i stalnom usavršavanju planova, i realizaciji nastavnih sadržaja iz predmetnih područja tehničkog obezbeđenja.

Praćenje i vrednovanje nastavnog plana i programa, kao i realizacije nastavnih sadržaja, obavlja se permanentno, pri čemu se ustanovljava potreba za dopunama i promenama. Stalno usavršavanje nastavnika na naučnom i pedagoškom planu deo je aktivnosti katedre kojima se posvećuje izuzetna pažnja, prema stanju u internom i eksternom okruženju i mogućnostima. Praćenje domaće i strane literature iz naučnih i vojnostručnih oblasti i disciplina sastavni je deo pripreme nastavnika za nastavu svih nivoa obrazovanja. Takođe, podrazumeva se angažovanje nastavnika u izradi naučnoistraživačkih projekata iz nadležnosti tehničke službe, čime se teorija i praksa materijalizuju i poboljšava kvalitet nastave iz područja tehničkog obezbeđenja.

U sticanju organizacionih znanja koristi se informatička tehnologija pri-

Sl. 1 — Dijagram toka izrade NPP za predmete katedre TOB-a VTA

merena nivou obrazovanja — od korišćenja gotovih programskih paketa do izrade sopstvenih programa za rešavanje praktičnih i teorijskih problema. Metode operacionih istraživanja koriste se u osnovnom (dodiplomsko) školovanju oficira tehničke službe, pa se podrazumeva njihova primena i u rešavanju seminarskih zadataka i diplomskih i drugih radova.

S obzirom na do sada postignute rezultate u osposobljavanju nastavnika i dobru materijalnu osnovu nastave (raspolaganje informatičkom tehnologijom itd.), postižu se dobri rezultati i u unapređenju organizacionih oblika nastave. Sve manje je klasičnih predavanja, a više seminara, vežbi, konsultacija i rešavanja zadataka u kojima studenti imaju aktivnu ulogu. U profesionalnom osposobljavanju budućih oficira tehničke službe, za rešavanje zadataka organizacione prirode koristi se odgovarajuća uža i šira domaća i strana literatura i odgovarajuća nastavna sredstva.

Praktično-primenjeni oblici nastave veoma su značajni u izgradnji organizacionih znanja i sposobnosti na svim nivoima, a posebno u osnovnom dodiplomskom školovanju. Ti oblici nastave zastupljeni su u toku školovanja svih struktura, a vremenski su raspoređeni prema dostignutom stepenu obrazovanja.

U organizaciji katedre tehničkog obezbeđenja organizuje se završno logorovanje po tehničkoj službi, koje se izvodi u završnoj fazi školovanja, nakon odslušane nastave iz organizacionog područja.

Neposredna priprema za buduću praksu

Nakon ovladavanja znanjima iz fundamentalnih, vojnih, prirodno-matematičkih i stručno-specijalističkih disciplina, studenti i slušaoci, budućí oficiri tehničke službe (profesionalni i re-

zervni oficirski kadar) provode određeno vreme na završnom logorovanju po tehničkoj službi. Nastavnim planom i programom taj posebni oblik nastave predviđen je radi obučavanja, uvežbavanja i osposobljavanja studenata u rešavanju zadataka tehničkog obezbeđenja združenih taktičkih jedinica u terenskim uslovima.

I u tom nastavnom obliku do potpunog izražaja dolazi organizaciono osposobljavanje studenata, pri čemu je osnovna ideja da se ranije naučena organizacija i tehnologija rada primeni u terenskim uslovima. Na taj način stvara se *model* za lakše snalaženje u rešavanju konkretnih zadataka na vežbama i u borbenim dejstvima. Od definisanih ciljeva završnog logorovanja najvažniji su:

— obučavanje, uvežbavanje i osposobljavanje studenata u razvijanju stanica tehničkog snabdevanja i održavanja, organizaciji rada, svijanju i premeštanju stanica;

— obučavanje u komandovanju i organizaciji sadržaja i obezbeđenja borbenih dejstava koje sprovode jedinice tehničke službe;

— obučavanje u organizaciji i obavljanju konkretnih zadataka tehničkog obezbeđenja u taktičkim i združenim taktičkim jedinicama u borbenim dejstvima, u ulozi izvršnih organa tehničke službe.

Postavljeni ciljevi i zadaci se ostvaruju uz kompletno materijalno obezbeđenje, uz angažovanje formacijskih sredstava jedinice čije se tehničko obezbeđenje proigrava na određenom terenu. Optimalizacije se ostvaruju uz određena ograničenja, ali se postižu ciljevi i potpuno obavljaju zadaci tog, za obuku oficira tehničke službe VJ izuzetno značajnog posebnog oblika nastave. Iskustva su pokazala da je taj oblik nastave veoma koristan u kompletiranju znanja iz organizacionog područja.

Postavljanje studenta u poziciju da u konkretnoj situaciji preduzme adekvatne mere (izvlačenje *teže oštećenog TMS*, procena važnih elemenata i izdavanje zapovesti za dotur i evakuaciju, mere borbenog obezbeđenja, pronalaženje *oštećenog TMS* i intervencija, izdavanje zapovesti za premeštanje stanice za tehničko snabdevanje itd.) ima obrazovni, ali i vaspitni efekt.

Zaključak

Organizaciona komponenta u obrazovanju oficira tehničke službe dobija sve veći značaj u skladu s razvojem nauke i tehnologije i karakteristikama savremenih ratova. Nakon usvajanja predviđenih znanja iz vojnih, prirodno-matematičkih i stručno-tehničkih disciplina, studenti Vojnotehničke akademije stiču znanja iz organizacionog područja.

Na osnovnom (dodiplomsko) školovanju fond stečenog znanja treba da omogući profesionalno obavljanje dužnosti i dalju nadgradnju kroz samostalan rad, praćenje domaće i strane literature, dalje oblike školovanja. Već

na tom nivou obrazovanja posvećuje se pažnja proučavanju odabranih metoda operacionih istraživanja i korišćenju savremene informatičke tehnologije u rešavanju zadataka organizacione prirode.

Osposobljavanje nastavnika takođe je jedan od značajnih zadataka katedre, i to školovanjem na poslediplomskim studijama, i uključivanjem u istraživačke projekte značajne za službu. Uz teorijsku nastavu, praktično-primenjeni oblik nastave ima veliki značaj za razvoj organizacionih sposobnosti oficira tehničke službe, a primenjuje se na svim nivoima sticanja znanja.

Stalni napor da se podigne kvalitet nastave u osposobljavanju profesionalnog i rezervnog oficirskog kadra tehničke službe VJ podrazumeva i stalna istraživanja, za koja su neophodne informacije o primeni stečenih organizacionih znanja i veština u praksi. Pored ustaljenih načina prikupljanja informacija, nastavnici katedre tehničkog obezbeđenja smatraju da bi članci, rasprave i polemike na tu temu bile dobrodošle i na stranicama »Vojnotehničkog glasnika«.

Literatura:

- [1] Samolovčev B.: Opšta andragogija, V. Masleša, Sarajevo, 1979.
- [2] UVJ, Suština, funkcija i pravci promena nastave na UVJ, Beograd, 1992.
- [3] VTA CVŠ VJ, Nastavni plan i program VTA, Beograd, 1993.

- [4] Katedra TOB VTA, Nastavni planovi i programi za predmete katedre TOB VTA CVŠ VJ, Beograd, 1993.